

V tomto príspevku sa pokúsím opísať činnosť mládežníckeho ochotníckeho divadelného súboru založeného na Gymnáziu v Prievidzi Maticou slovenskou a novovzniknutým Slovenským zväzom mládeže. V ňom organizoval, riadil a režíroval divadelné hry študent Ján Roháč, ktorý sa napokon vypracoval na skúseného a umelecky popredného režiséra.

Prievidzské gymnázium a divadlo

Divadelný súbor založil roku 1949 odchovanec ochotníckeho divadla v Nitrianskom Pravne, jeho rodák Ján Roháč, vtedy 18-ročný študent gymnázia. Lásku k divadlu mu vštepil riaditeľ tamojšej školy a vedúci ochotníckeho divadelného súboru pán Richter. Ján Roháč najprv zorganizoval skupinu záujemcov o divadlo vo vlastnej 6.B triede a postupne aj v ďalších triedach. Na gymnáziu viedol vyše 20-člennú mládežnícku skupinu, ktorá počas trojročného pôsobenia predviedla obecnstvu niekoľko poučných divadelných hier zo života mládeže. Okrem tohto súboru v obciach okresu Prievidza pôsobili aj ďalšie súbory, na ktorých mali prevažný podiel študenti prievidzského gymnázia.

Ako začínali? Po skončení druhej svetovej vojny v máji 1945 začala sa na Slovensku obnova školstva a kultúry, čo bolo najmä vo vojnových časoch a pri prechode frontu na našom území utlmené. Poškodené a vojnou zničené školy sa po vojne opravovali. Spolu so školstvom sa začala rozvíjať aj divadelná a filmová kultúra, k čomu prispela najmä Matica slovenská. V radoch obyvateľstva sa našli nadšenci, ktorí využívali svoj herecký talent a organizátori, ktorí nezištne organizovali záujemcov o hranie divadelných hier.

Treba však pripomenúť, že v rokoch 1949 – 1953 organizoval ochotnícky divadelný súbor v Prievidzi aj miestny rímskokatolícky kaplán J. Pekár s ochotníckymi hercami Vojtechom Reisom a Michalom Fabišom. Okrem nich v prievidzskom divadelnom súbore vystupovali: Milan Kuchárik, Emanuel Chylo, Štefan Uher, Július Cagáň, František Ondruška, Vladimír Bielický, pani Kebisová, Magda Námesná, Mária Boboková, Leokádia Košíková, Ilona Wunderová, Margita Bujnová, Štefan Gregor a mnohí ďalší.

Divadelný súbor mal výbor v zložení: vedúci Ján Roháč, tajomník, organizátor predstavení a pokladník Ladislav Finta, propagátor Jozef Roháč (brat Jána Roháča), technické práce v súbore viedol Ladislav Bujna.

Cestu k divákovi si súbor našiel rozšírením svojej činnosti tým, že okrem predstavení pre školskú mládež a obyvateľov Prievidze vystupoval aj v okolitých obciach okresu Prievidza a to: Novákoch, Koši, Zemianskych Kostolánoch, Nitrianskom Pravne, Handlovej, Oslanoch, Jalovci a i. Tematika hier bola z mládežníckeho prostredia, s veselým životným obsahom. Bola to napríklad divadelná hra *Pytačky* od A. P. Čechova, v ktorej hrali Ján Roháč, Zita Kanianska a Ladislav Finta. V hre *Mášenka* sa prezentoval Dušan Blaškovič ako dôstojný akademik. Vo veselohre *Spoločná izba* vystupovali Ján Roháč, Anton Furjel s problematikou z manželského života.

Niektoré hry boli prezentované aj na okresných a krajských ochotníckych divadelných súťažiach, kde sa umiestnili na popredných miestach. Ako napr. hra *Úderka 4. ulice*, ktorá mala v rámci repertoára gymnaziálneho divadelného súboru u obecnstva najväčší úspech. Bola to hra, v ktorej si skupina mladých ľudí postavila stanový tábor v lese s cieľom zúčastniť sa, ako pracovná brigáda, výstavby hospodárskeho objektu. V predstavení hrali: Dušan Blaškovič, Anton Furjel, Ľudovít Beriac, Dušan Kohút, Eleonóra Merwartová, Irma Pauerová, Vojtech Karaka a Ladislav Finta ako vedúci táborovej skupiny. V rámci technického personálu pri stavbe javiska a pri elektrickom a rozhlasovom zabezpečení pracoval Ladislav Bujna. Režisérom tejto divadelnej hry bol Ján Roháč.

Touto hrou sa v roku 1950 zapojili do okresného a krajského kola divadelných súťaží Matice slovenskej v rámci celoslovenskej súťaže ochotníckych súborov, pričom sa v krajskom kole umiestili medzi poprednými súbormi. Touto hrou sa dostal súbor v rámci celoslovenskej divadelnej súťaže do Ústredného kola Slovenského zväzu mládeže, kde pred komisiou na čele s režisérom Národného divadla Andrejom Bagarom obsadil druhé miesto.

Po maturite roku 1951 bol Ján Roháč prijatý na štúdium réžie na Akadémii múzických umení v Prahe. Po skončení štúdia nastúpil do divadla v Pardubicách, k režisérovi Novákovi a odtiaľ do divadla ABC v Prahe k Jánovi Werichovi. Občas som ho v Prahe navštívil ako jeho bývalý spolužiak z gymnázia, keďže som tam tiež študoval. V prítomnosti Jána Roháča som navštívil nielen divadelné priestory J. Wericha, ale aj od režisérskeho stolíka som sledoval predstavenie *Laterny magiky*, ktorej bol Ján Roháč spoluvorcom.

Ďalším pôsobiskom Jána Roháča v Prahe bolo divadlo Semafor. Ako režisér spolupracoval s hercami: Milošom Kopeckým, Miroslavom Horníčkom, na Slovensku s Milanom Lasicom, Júliusom Satinským a ďalšími, a jeho tvorba našla bohaté uplatnenie v divadlách, vo filme a v televízii.

Prievidzské gymnázium a divadlo

Z gymnaziálneho divadelného súboru sa herectvu celý svoj život venoval aj Dušan Blaškovič, ako vo vážnych, tak aj vo veselých scénach. Vyštudoval herectvo v Akadémii múzických umení v Bratislave. Svoj herecký talent využíval nielen v bratislavskej činohre, ako aj vo filmoch a v televízii.

Ďalším absolventom gymnázia, ktorý sa uplatnil ako filmový režisér bol Štefan Uher, ktorý sa počas študentských čias venoval nielen divadelníctvu v prievidzskom ochotníckom súbore, ale aj veľkému Bábkovému divadlu v Prievidzi. Z dospelosti sú známe jeho režisérске filmy: *Slnko v sieti*, *Organ*, *Pásla kone na betóne* a i.

Je vhodné uviesť aj nedeľné bábkové vystúpenia pre našu najmladšiu generáciu, ale aj pre staré mamičky, ktoré tam azda nachádzali viac radosti a pobavenia, ako ich malí potomkovia. Bolo to v Bábkovom divadle mládeže v Kultúrnom dome pri farskom kostole. Predstavenia organizovala a hrala skautská mládež. Známym bol hlas Gašparka, ktorého hrali Ján Pakoš a Ladislav Finta alebo hrmotné hlasy čertov, ktorých zasa hrali Štefan Uher - čerta Merabulána a Tibor Pauer - čerta Sofrónia. Ostatné bábkové postavy hrávali: Milan Kuchárik, Emo Chylo, Miňo Fabiš, Ivan Nedeljak, Ján Klinovský, Ivan Bendík, Marián Velba, Ľudovít Wunder a ďalší. Predstavenia sa hrali bábkami Marionetami o veľkosti až 60 cm zavesenými na drôtoch s pohyblivými rukami a nohami pomocou nití. Keďže boli ťažké, ponad javisko bola preložená žrdka, na ktorej ich výkonná skupina hercov presúvala po javisku. Herci sa delili na dve skupiny. Jedna sedela za javiskom pri stole s mikrofónom a čítala texty a druhá skupina bábkarov stála za kulisami na stoloch a pohybovala bábkami po javisku. Predstavenia sa hrávali vo veľkej miestnosti, napr. telocvični a na jednom predstavení sa zúčastnilo i viac ako 50 osôb. Obľúbenými boli hry: *Ako Kubo našiel poklad*, *Gašparkove čertoviny*, *Ako kradli čerti jabĺčka u strýka Škrholu* a iné. Hry bývali veľmi poučné, lebo rozprávkovou formou vyzdvihovali morálne a odsudzovali nemorálne vlastnosti a činy ľudí.

Na koniec treba uviesť aj priateľskú spoluprácu prievidzského gymnázia s gymnáziom v Třebíči, ktoré si vymieňali návštevy kultúrnych súborov a športových podujatí. V roku 1950 boli v Prievidzi divadelníci z Třebíča a o niekoľko mesiacov im návštevu opätovali zasa Prievidžania, ktorí vystúpili aj v rámci kultúrnych osláv Jihlavského kraja. V roku 1951 sa uskutočnili podobné podujatia medzi spriatelnenými gymnáziami v Prievidzi a v Prahe.

Ing. Ladislav Finta, CSc. (1934)